

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง "การนำนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติ กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม" เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) "ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งแบ่งการศึกษาวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยมีลักษณะแตกต่างจากงานวิจัยทั่วไป คือ ในขั้นตอนแรกมีการทำการศึกษาเบื้องต้น (Pre - study) เพื่อให้เห็นถึงข้อมูลในเบื้องต้นเกี่ยวกับการนำการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชนก่อน แล้วจึงนำไปสู่การกำหนดรายละเอียดวิธีวิจัยในขั้นตอนที่ 2 คือ การศึกษาในประเด็นของการนำนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติ และปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติ

โดยในการศึกษาผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาด้วยวิธีการหลัก 4 ประการ คือ 1) การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) หนังสือ ตำรา เอกสาร สิ่งพิมพ์ รายงานประจำปี ประวัติชุมชน และคู่มือประกอบกำรบรรยายของชุมชน 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) 3) การสัมภาษณ์ (Interview) 4) การสังเกต (Observation) จากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการศึกษาเบื้องต้น

1. บริบทชุมชน
2. ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว
3. สถิติและประเภทของนักท่องเที่ยว
4. รางวัลที่ได้รับและรายได้จากการท่องเที่ยว
5. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน
6. ความเป็นมาของนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการศึกษาวิจัย

1. การนำนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

1.1 ก่อนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

1.2 หลังการนำนโยบายไปปฏิบัติ

1.3 กระบวนการในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

2.1 การวางแผน

2.2 การจัดการ

2.3 การมีส่วนร่วม

2.4 การสนับสนุนจากภาคีภาคต่างๆ

2.5 ผลจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการศึกษาเบื้องต้น

การศึกษาเบื้องต้น (Pre – study) เพื่อให้เห็นถึงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เข้าในชุมชน ได้แก่ บริบทชุมชน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชนและสภาพแหล่งท่องเที่ยว สถิติและประเภทของนักท่องเที่ยว รางวัลที่ได้รับและรายได้จากการท่องเที่ยว การบริหารจัดการของการท่องเที่ยวในชุมชน และความเป็นมาของนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีการศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสังเกต (Observation) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. บริบทชุมชน

จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ได้แก่ เอกสารจากชุมชน รายงานชุมชน และแผนชุมชน จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที สรุปได้ว่า

ความเป็นมาของชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม จังหวัดสมุทรสงคราม ในอดีตครอบครัวดั้งเดิมส่วนใหญ่เป็นคหบดีเก่า มีที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นบ้านทรงไทยโบราณจำนวนมาก เป็นชุมชนหนึ่งที่ส่งผลไม้ไปขายยังหัวเมืองต่างๆ ผลไม้ที่มีมาก ได้แก่ ส้มโอ ลิ้นจี่ มะพร้าว กัลย มะไฟ โดยคำว่า “บ้านบางพลับ” ชื่อเดิม เรียกตาม “วัดพักทัพ” ที่พระเจ้าตากสินมหาราชทรงพัก ทัพเพื่อตีพม่าที่ค่ายบางกุ้ง จนประสบชัยชนะ และต่อมาเรียกเพี้ยนเป็น “วัดบางพลับ” (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที, 2554, หน้า 1)

จากเนื้อหาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ชุมชนบ้านบางพลับในสมัยก่อนมาจากครอบครัวคหบดีเก่า นิยมปลูกบ้านเป็นเรือนทรงไทย และมีอาชีพส่วนใหญ่ปลูกผลไม้ส่งขายตามหัวเมืองต่างๆ โดยที่มาของชื่อนั้นมาจากการที่พม่ายกทัพมาล้อมค่ายบางกุ้งซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับชุมชนบ้านบางพลับ พระเจ้าตากสินมหาราชจึงยกทัพมาตีพม่า และได้แวะพักทัพ ที่วัดพักทัพ ซึ่งเป็นชื่อในสมัยนั้น ต่อมาได้เรียกเพี้ยน จนกลายเป็น วัดบางพลับ หรือบ้านบางพลับ มาจนถึงปัจจุบัน

1.1 พื้นที่และอาณาเขต มีพื้นที่ทั้งหมด 276 ไร่ 42 ตารางวา มีอาณาเขตติดต่อกันดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่ 3, 8 ตำบลบางพรหม
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ 1 ตำบลบางพรหม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ 7 ตำบลบางพรหม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่ 1 ตำบลบางพรหม

1.2 วิถีชีวิตความเป็นอยู่

ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทย นับถือศาสนาพุทธ มีจำนวนครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง 70 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 311 คน แยกเป็น ชาย 150 คน หญิง 161 คน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ไม่ชอบความวุ่นวาย รักสงบ รักพวกพ้อง มีความรักเอื้ออาทรต่อกัน มีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน และใช้ชีวิตอย่างพอเพียงตามแบบชาวสวน เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมทำสวนผลไม้ ได้แก่ ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ชมพู่ ลิ้นจี่ มะม่วง มะพร้าว น้ำหอม รวมถึงผลไม้ตามฤดูกาลต่างๆ และเน้นการทำกรเกษตรเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่ใช้แรงงานคน ใ้ปุ๋ยจากธรรมชาติ และไม่ใช้สารเคมี เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ และเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมให้กับชุมชนด้วย (เอกสารชุมชนจากศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ)

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านบางพลับส่วนใหญ่เป็นคนไทยนับถือศาสนาพุทธ โดยส่วนมากมีอาชีพทำสวนผลไม้และอยู่ติดกับลำคลอง ใช้ชีวิตกันอย่างพอเพียงเรียบง่าย รวมถึงมีการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน รวมถึงมีการทำการเกษตรเชิงอนุรักษ์ที่เน้นการรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก

1.3 สภาพเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร ทำสวนผลไม้เป็นอาชีพหลัก ผลผลิตจากการทำสวนผลไม้ มีการจำหน่ายทั้งขายส่งและขายปลีก ซึ่งมีทั้งแบบสดและทำการแปรรูปเพื่อจำหน่ายและบริโภค อาชีพรอง ได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง และรับราชการ เป็นต้น โดยรายได้เฉลี่ยของประชากร คือ 57,950 บาท/คน/ปี

ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น/กลุ่มอาชีพ มีดังนี้

1.3.1 ผักผลไม้แช่อิ่มกลับชาติโดยกลุ่มสตรีเกษตรพัฒนาบางพรหม โดยการทำ ผักผลไม้แช่อิ่มกลับชาติเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษในการถนอมอาหาร และมีกลวิธีที่จะทำให้คนทั่วไปรับประทานสมุนไพรที่มีรสชาติขม เช่น บอระเพ็ด มะระขี้นก ให้กลายเป็นรสชาติหวานได้ ซึ่งก็ได้รับรางวัลการประกวดถนอมอาหารมาอย่างมากมาย

1.3.2 ส้มโพลอดสารพิษ ผลิตโดยกลุ่มส้มโอพันธ์ขาวใหญ่ไร่สารพิษ ซึ่งเป็นสายพันธุ์ดั้งเดิมของจังหวัดสมุทรสงคราม มีต้นแม่พันธุ์อยู่ที่ หมู่ 4 ตำบลบางพรหม มีประวัติศาสตร์การปลูกมากกว่า 160 ปี ปัจจุบันเป็นพืชที่สร้างรายได้ให้กับตำบลเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นส้มโพลอดสารพิษ เพราะใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี จึงทำให้ส้มโอมีรสชาติหวานนุ่มเปลือกบาง เนื้อส้มโอมีสีเหลืองออกน้ำผึ้ง และไม่มีเมล็ด

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า อาชีพหลักของชาวชุมชนบ้านบางพลับคือ ทำการเกษตร ส่วนอาชีพรองได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง และรับราชการ โดยมีกลุ่มผลิตภัณฑ์ของชุมชน 2 กลุ่มคือ กลุ่มสตรีเกษตรพัฒนาบางพรหม ที่มีการทำผักผลไม้แช่อิ่มกลับชาติ และกลุ่มส้มโอพันธ์ขาวใหญ่ไร่สารพิษ

1.4 สภาพสังคม

ประชากรบ้านบางพลับมีวิถีชีวิตที่เป็นชาวสวน ใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในสวนติดกับลำคลอง เนื่องจากประกอบอาชีพทำสวนมานาน รวมทั้งนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นกิจกรรมอันแสดงถึงวัฒนธรรมประเพณีจึงเป็นกิจกรรมที่ชาวพุทธนิยมปฏิบัติกัน เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ วันสงกรานต์ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้ประชาชนในหมู่บ้านยังได้มีการสืบทอดประเพณีตักบาตรชนมครกที่วัดแก่นจันทร์เจริญ ในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 10 เป็นประจำทุกปี เพื่อสืบทอดประเพณีทำบุญตักบาตรที่มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล โดยประเพณีการตักบาตรชนมครกได้มีการเลียนแบบมาจากประเพณีการตักบาตรชนมเบ็องของพระราชพิธีในวัง ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยปลายรัชกาลที่ 5 โดย ปัจจุบันชาวบ้านจะร่วมแรงร่วมใจกันนำข้าวสารมาหมักค้ำคืนไว้ พอรุ่งเช้าก็จะไม่แบ่ง นำมะพร้าวมาคั้นกะทิ หลังจากนั้นก็ช่วยกันหยอดแบ่งทำ

ขนมครก แล้วนำมาพร้อมกันตักบาตรพระสงฆ์ ซึ่งในปัจจุบันประเพณีดังกล่าวมีอยู่แห่งเดียวในประเทศไทย คือ ที่ชุมชนบ้านบางพลับ ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที, 2554, หน้า 3)

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า จากการที่ชาวบ้านในชุมชนบ้านบางพลับมีวิถีชีวิตของชาวสวน และเป็นสังคมเมืองพุทธ จึงทำให้มีการนิยมประกอบประเพณีที่มีความสำคัญทางศาสนาต่างๆ และที่เป็นเอกลักษณ์และมีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทยได้แก่ ประเพณีตักบาตรขนมครก ซึ่งจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 10

1.5 สภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ชุมชนบ้านบางพลับตั้งอยู่ในเขตเมือง 3 น้ำ ได้แก่ น้ำเค็ม น้ำจืด และน้ำกร่อย ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ พื้นดินมีสภาพเป็นดินร่วนปนทราย มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีดินที่อุดมไปด้วยแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์ต่อพืช จึงทำให้มีผักผลไม้ตามฤดูกาลอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ เช่น ส้มโอ ลิ้นจี่ มะพร้าว เป็นต้น ทำให้ทั้งชุมชนรายรอบด้วยสวนผักผลไม้ดังกล่าวอยู่เป็นจำนวนมาก

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า สภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของบ้านบางพลับมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งน้ำ และพื้นดินที่มีแร่ธาตุอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้สวนผลไม้เจริญเติบโตได้อย่างงอกงาม และสร้างผลผลิตที่ขึ้นชื่อให้กับชาวชุมชนได้เป็นจำนวนมาก

กล่าวโดยสรุปบริบทชุมชนของบ้านบางพลับในสมัยก่อนมาจากครอบครัวคหบดีเก่า ที่นิยมปลูกบ้านเป็นเรือนทรงไทย และมีอาชีพสวนใหญ่ทำสวนปลูกผลไม้เพื่อส่งขายตามหัวเมืองต่างๆ โดยที่มาของชื่อนั้นมาจากการที่พม่ายกทัพมาล้อมค่ายบางกุ้งซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับชุมชนบ้านบางพลับ พระเจ้าตากสินมหาราชจึงยกทัพมาตีพม่า และได้แะพักทัพ ที่วัดพักทัพ ซึ่งเป็นชื่อในสมัยนั้น ต่อมาได้เรียกเพี้ยน จนกลายมาเป็น วัดบางพลับ หรือบ้านบางพลับ ซึ่งมีพื้นที่และอาณาเขต มีพื้นที่ทั้งหมด 276 ไร่ 42 ตารางวา โดยมีวิถีชีวิตกันอย่างพอเพียงเรียบง่าย รวมถึงมีการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตรอาชีพรอง ได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง และรับราชการ และมีกลุ่มผลิตภัณฑ์ของชุมชน 2 กลุ่มคือกลุ่มสตรีเกษตรพัฒนาบางพรหม และกลุ่มส้มโอพันธ์ชาวใหญ่ไร่สารพิษ อีกทั้งจากการที่เป็นสังคมเมืองพุทธ จึงทำให้มีการนิยมประกอบประเพณีที่มีความสำคัญทางศาสนาต่างๆ และที่เป็นเอกลักษณ์และมีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย ได้แก่ ประเพณีตักบาตรขนมครก ซึ่งจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 10 นอกจากนี้สภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของบ้านบางพลับยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งน้ำ ทั้ง 3 น้ำ ทั้งน้ำเค็ม น้ำจืด และน้ำกร่อย สวนสภาพพื้นดินก็มีแร่

ธาตุสะสมอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้สวนผลไม้เจริญเติบโตได้อย่างองงามตลอดทั้งปี และยังเป็นที่ยุ่จักและขึ้นชื่อของชาวชุมชนอีกด้วย

2. ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ได้แก่ เอกสารจากชุมชน รายงานชุมชน และแผนชุมชน จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที สรุปได้ว่า

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชน เป็นเมือง 3 น้ำ คือ น้ำเค็ม น้ำจืด และน้ำกร่อย มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เป็นพื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นร่องสวน เหมาะที่จะทำการเกษตร ฤดูกาล มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว มีลำคลอง 4 คลอง คือ คลองบางพลับ คลองศาลเจ้า คลองยายเย็น และคลองวัดแก่นจันทร์เจริญ

การคมนาคม มีเส้นทางการคมนาคมภายในหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางทั้งหมู่บ้าน การสัญจรไปมาสะดวกรวดเร็ว และมีถนนลาดยางจากตัวเมืองถึงตัวอำเภอและถึงหมู่บ้าน

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

2.1 วัดแก่นจันทร์เจริญ ซึ่งมีโบสถ์เก่าแก่ ภายในมีภาพวาดของพระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทั้ง 9 พระองค์ และมีพิพิธภัณฑวัตถุต่างๆ มากมาย

2.2 วัดบางพลับ หรือ วัดพักทัพ เป็นสถานที่เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงหยุดพักทัพเพื่อรอเวลาไปตีข้าศึก ณ ค่ายบางกุ้ง มีโบสถ์เก่าแก่ซึ่งประดิษฐานหลวงพ่อบุญศรีอยู่ ด้านใน และวิหารเก่าแก่ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศิลาแรงลงรักปิดทองเสนาอาสนะ และหน้าวิหารยังมีลายปูนปั้นที่สวยงามอีกด้วย

2.3 ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบล และยังเป็นเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม โดยมี อ.สมทรง แสงตะวัน ซึ่งเป็นปราชญ์ชุมชน ผู้ซึ่งสั่งสมองค์ความรู้จากการทำสวนมาเป็นระยะเวลาช้านาน และใช้บ้านสวนของตนเองเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ด้วยการถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรแก่ผู้ที่สนใจทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ ในด้านความรู้ขั้นพื้นฐานของการทำเกษตรกรรม ซึ่งมีการเรียนรู้ถึง 12 ฐาน เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผัก-ผลไม้ไร้สารพิษ การทำสมุนไพรรักษาโรค เป็นต้น รวมถึงยังมีบริการนำชมสวน การสาธิต และการฝึกปฏิบัติจริง

2.4 โฮมสเตย์สำหรับให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีอยู่หลายแห่ง ได้แก่ บ้านสวนแสงตะวัน บ้านดีประดับ บ้านหยก บ้านนวลจันทร์ บ้านลาภทัย บ้านยอดปรีดา บ้านจำโชติ บ้านสวนกัลปพฤกษ์ จำนวนหวลโฮมสเตย์ ฯลฯ โดยมีกิจกรรมให้เพลิดเพลินและเรียนรู้ เช่น การปั่นจักรยานชมสวน และชิมผลไม้ในสวนตามฤดูกาล

กลุ่มผลิตอาหารแช่แข็งและผลไม้กลับชาติ ของกลุ่มสตรีเกษตรพัฒนาบางพรหม ได้ก่อตั้งเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2538 โดยมีประธานกลุ่ม คือ นางฉวีวรรณ หัตถกรรม เป็นผู้ริเริ่ม ก่อตั้ง มีสมาชิก จำนวน 15 คน ซึ่งการผลิตอาหารแช่แข็งและผลไม้กลับชาติ เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม ของบรรพบุรุษในการถนอมอาหารให้สามารถเก็บไว้ได้นาน และมีกลวิธีที่จะทำให้คนทั่วไป รับประทานผลไม้ พืช ผัก สมุนไพรที่มีรสชาติเปรี้ยว ขม เฝื่อน ที่ปลูกขึ้นในรั้วบ้านมาทำให้มีรสชาติ หวาน เช่น พริก บอระเพ็ด ตะลิงปิง มะละกอ มะระขี้นก มะนาว ตำลึง ฯลฯ มาทำการแปรรูป ในรูปแบบต่างๆจนมีรสชาติที่หวานอร่อย และยังเป็น การเพิ่มมูลค่าให้กับผักผลไม้เหล่านั้นอีกด้วย อีกทั้งที่กลุ่มผลิตอาหารแช่แข็งและผลไม้กลับชาติยังเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามาเยี่ยมชม ศึกษาและมีส่วนร่วมในการทำผลไม้กลับชาติ โดยมีสมาชิกกลุ่มแม่บ้านสตรีเกษตรพัฒนาบางพรหม เป็นผู้ถ่ายทอดและสาธิตการทำในทุกขั้นตอน(สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที, 2554, หน้า 2-4)

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชน เป็นเมือง 3 น้ำ มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน เป็นพื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นร่องสวน ฤดูกาล มี 3 ฤดู และมีลำ คลอง 4 คลองที่ใช้ทำการเกษตรและใช้ในชีวิตประจำวัน การคมนาคมทั้งหมดหมู่บ้านสัญจรไปมา สะดวก มีถนนลาดยางจากตัวเมืองเข้าถึงหมู่บ้าน และมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ วัดแก่งจันทร์ เจริญ วัดบางพลับ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบล โฮมสเตย์ในสวน และกลุ่ม ผลิตอาหารแช่แข็งและผลไม้กลับชาติของกลุ่มสตรีเกษตรพัฒนาบางพรหม

3. สถิติและประเภทของนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ได้แก่ เอกสารจากชุมชน และรายงานชุมชน จากศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านบางพลับ และจากการสังเกต (Observation) สรุปได้ว่า

3.1 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางพลับ ในช่วงเดือน มีนาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2554 แยกเป็น

ตาราง 1 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยว

เดือน	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	
	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ
มีนาคม	2,645	20
เมษายน	2,333	15

ตาราง 1 (ต่อ)

เดือน	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	
	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ
พฤษภาคม	498	8
มิถุนายน	1,094	9
กรกฎาคม	862	10
สิงหาคม	651	15
กันยายน	475	8
ตุลาคม	380	10
พฤศจิกายน	350	10
ธันวาคม	552	20

ที่มา: สมุดบันทึกจำนวนนักท่องเที่ยวจากศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ 2554

จากตารางข้างต้น เป็นการเสนอถึงสัดส่วนของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ในช่วงเดือน มีนาคม – ธันวาคม ปี พ.ศ.2554 สรุปได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้วนักท่องเที่ยวชาวไทยจะมีจำนวนมากในช่วงเดือน มีนาคม / เมษายน / พฤษภาคม เนื่องจากเป็นช่วงเดือนที่มีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาดูงานเป็นส่วนมาก และเป็นช่วงเดือนที่ผลผลิตทางการเกษตรของในชุมชนกำลังออกผลผลิต ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกันมากขึ้น และในช่วงเดือนที่เหลือจะมีสัดส่วนนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 300 – 800 คน และในส่วนของนักท่องเที่ยวต่างชาติจะนิยมมาท่องเที่ยวในช่วงเดือน มีนาคม / เมษายน และ ธันวาคมซึ่งอยู่ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวของต่างชาติ ทำให้มีอัตราส่วนมากกว่าในช่วงเดือนอื่นๆ ซึ่งโดยเฉลี่ยจะมีประมาณ 8 – 10 คน

โดยในการศึกษาเก็บข้อมูลจึงเน้นการเก็บข้อมูลของนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก เพราะมีสัดส่วนมากกว่านักท่องเที่ยวต่างชาติในปริมาณมาก

3.2 ประเภทของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน วัยรุ่น วัยสูงอายุ และวัยเด็ก ตามลำดับ จุดประสงค์ของการท่องเที่ยว มีหลายลักษณะแตกต่างกัน เช่น มาเพื่อศึกษาดูงาน โดยจะมาเป็นหมู่คณะ ตั้งแต่ 10 - 300 คน หรือมาเพื่อพักผ่อน ส่วนใหญ่จะมาแบบครอบครัว 3 - 5 คน หรือมาเป็นคู่ และมาประชุมสัมมนา โดยจะมาเป็นหมู่คณะ ประมาณ 10 - 20 คน แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว จุดประสงค์ของการเดินทางจะเพื่อศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเกษตรในชุมชนเป็นหลัก

โดยรูปแบบการท่องเที่ยวจะมีทั้งแบบ ไป - กลับ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเพื่อซื้อสินค้าทางการเกษตรเป็นหลัก หรือเข้ามาเยี่ยมชมสวนผลไม้ และการค้างแรมแบบโฮมสเตย์ ซึ่งมีทั้งการค้างแรมแบบระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งระยะสั้นประมาณ 2 - 3 วัน โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทเข้ามาศึกษาดูงาน หรือมาสัมมนา ที่มาพักในระยะสั้น นอกจากนี้ในกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อนแบบครอบครัวก็จะนิยมมาพักแบบในระยะสั้น ในช่วงวันหยุด เสาร์ - อาทิตย์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ ส่วนการค้างแรมแบบระยะยาวประมาณ 5 - 7 วัน ทั้งนี้ส่วนมากแล้วจะเป็นนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มนักศึกษา หรือกลุ่มวัยทำงานที่ต้องการเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตแบบการเกษตร และสัมผัสกับธรรมชาติแบบชาวสวน ก็นิยมเข้ามาพักแบบระยะยาว

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางพลับโดยส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมากกว่าชาวต่างชาติ และอยู่ในช่วงวัยทำงาน วัยรุ่น วัยสูงอายุ และวัยเด็ก ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์เพื่อมาศึกษาดูงาน โดยจะมาเป็นหมู่คณะตั้งแต่ 10 - 300 คน และนิยมมาพักค้างคืนแบบโฮมสเตย์ในระยะสั้น 2 - 3 วัน

4. รางวัลที่ได้รับและรายได้จากการท่องเที่ยว

ผลจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ได้แก่ เอกสารจากชุมชน และรายงานชุมชน จากศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านบางพลับและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า รางวัลที่ชุมชนบ้านบางพลับได้รับจากการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แก่

4.1 รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ประจำปี 2550 ซึ่งได้รับรางวัลเป็นชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว

4.2 รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ประจำปี 2551 ซึ่งได้รับรางวัลยอดเยี่ยมประเภทองค์กรสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ภาคกลาง 2551

4.3 รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ประจำปี 2553 ซึ่งได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ประเภทแหล่งท่องเที่ยวชุมชน (เอกสารชุมชนจากศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ)

ซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวของชุมชนโดยรวม ยังไม่มีการเก็บรวบรวมหรือบันทึก ข้อมูลเป็นหลักฐานเอกสาร ทั้งจากในชุมชนเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน

จากการศึกษาจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ระหว่างผู้นำชุมชน ประธานกลุ่ม ผู้ประกอบการ และรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม สามารถสรุปได้ ดังนี้

5.1 ในแง่ของผู้นำ

โดยผู้นำในชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ อาจารย์สมทรง แสงตะวัน ซึ่งเป็นทั้งอาจารย์ เป็นเกษตรกร เป็นปราชญ์ชาวบ้าน มีประสบการณ์ความรู้มากมายในด้านการเกษตร และเป็นผู้ที่ริเริ่มในการก่อตั้งการท่องเที่ยวขึ้น ในชุมชนบ้านบางพลับ โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากการทำสวนเกษตร ซึ่งมีส้มโอเป็นผลไม้หลักที่มีพันธุ์ดั้งเดิมเก่าแก่ที่ไร้สารพิษและมีรสชาติที่หวานอร่อย จึงได้ส่งไปประกวดยังสถานที่ต่างๆ และได้รับรางวัลชนะเลิศมากมาย จนเริ่มเป็นที่รู้จักและมีผู้คนเดินทางเข้ามาซื้อส้มโอในชุมชนกันอย่างแพร่หลาย จึงทำให้อาจารย์สมทรงเกิดแนวคิดที่จะเปิดชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมสวนผลไม้ในชุมชน เช่น ส้มโอ ลิ้นจี่ มะพร้าว ซึ่งนอกจากจะทำให้ชุมชนได้เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงแล้ว ยังทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนเข้ามาในชุมชนอีกด้วย

นอกจากนี้อาจารย์สมทรงยังเป็นผู้เสียสละ และมีจิตสาธารณะ โดยได้เปิดบ้านของตนเป็นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบล เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจทางด้านเกษตรได้เข้ามาเรียนรู้และปฏิบัติจริง และใช้สวนของตนเป็นพื้นที่ฝึกปฏิบัติ จนเป็นเหตุให้มีผู้มาเยี่ยมชมท่องเที่ยวในชุมชนเป็นจำนวนมาก อีกทั้งอาจารย์สมทรงยังเป็นผู้ใฝ่รู้มีการไปศึกษาดูงานยังที่ต่างๆ อยู่เป็นประจำเพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวอยู่เสมอ จนเป็นเหตุให้สวนส้มโอของอาจารย์สมทรงได้รับการคัดเลือกจากทางสำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม สำนักงานเกษตรบางคนที่ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้เป็นศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรอีกด้วย

อีกทั้งยังเป็นผู้ประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับชุมชน จากนั้นอาจารย์ก็จะประสานไปยังชาวบ้านให้มาร่วมประชุมรับฟังคำชี้แจงเพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยถ้อยหน้ากัน หรือเมื่อชุมชนต้องการการสนับสนุนส่งเสริมจากทางราชการ อาจารย์ก็สามารถติดต่อประสานงานไปยังหน่วยงานต่างๆ ได้เอง และเป็นไปอย่างคล่องตัว จากการสนทนากลุ่ม ประธานกลุ่มผู้ประกอบการ กล่าวว่า

...อาจารย์สมทรงจะเป็นผู้ประสานงานติดต่อในเรื่องต่างๆ กับเจ้าหน้าที่ด้วยตัวเอง แล้วจึงนำมาชี้แจงให้กับชุมชนทราบในที่ประชุม จากนั้นจึงร่วมกันหารือและทำความเข้าใจร่วมกัน

(ประธานกลุ่มผู้ประกอบการ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 มกราคม 2555)

ซึ่งจากการที่อาจารย์สมทรงเป็นผู้ที่อุทิศตนเพื่อชุมชน มีความประพฤติดี มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ใส่ใจต่อประโยชน์ส่วนรวม จึงเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่น องค์กร/หน่วยงานต่างๆ จนได้รับการประกาศสู่สาธารณชน และได้รับรางวัลมากมาย มากำรันตีความรู้ความสามารถ เช่น รางวัลเกษตรกรดีเด่นระดับจังหวัด รางวัลครูภูมิปัญญาไทย รางวัลครูเกษตรกรดีเด่น รางวัลคนดีศรีสมุทรสงคราม เป็นต้น

5.2 ด้านการวางแผนดำเนินงาน

การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางพลับแต่เดิมมีการดำเนินการกันเองภายในชุมชนโดยมี อาจารย์สมทรง แสงตะวันเป็นผู้นำในการจัดตั้ง โดยเริ่มจากการประชุมร่วมกันระหว่างผู้นำในชุมชนและกลุ่มที่สนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ เกษตรกรที่ทำสวนผลไม้ ซึ่งมีการพูดคุยวางแผนเพื่อหาช่องทางในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร เนื่องจากผลผลิตเริ่มมีมากขึ้น จึงหาวิธีจำหน่ายผลผลิตออกสู่ตลาดภายนอก และเพื่อให้เกิดการซื้อขายผลผลิตกันมากขึ้นจึงได้คิดที่จะจัดการท่องเที่ยวขึ้นมาในชุมชน โดยได้มีการคัดเลือกคณะกรรมการในชุมชนมาทำหน้าที่ในการบริหารดำเนินงานการท่องเที่ยว

โดยใช้วิถีชีวิตแบบเกษตรกรชาวสวนเป็นจุดขาย เพราะคนในชุมชนประกอบอาชีพทำสวนผลไม้เป็นอาชีพหลัก และเปิดโอกาสให้ผู้คนได้เข้ามาเยี่ยมชมสวนผลไม้ และซื้อผลผลิตในชุมชน โดยให้นักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อ เข้ามาชิมผลไม้ และเข้ามาดูวิธีการทำการเกษตรในสวนของเกษตรกรได้อีกด้วย

เมื่อชุมชนเริ่มเป็นที่รู้จักและมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยเข้ามาท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น มาเที่ยวชมธรรมชาติ มาซื้อผลผลิตทางการเกษตร มาดูวิถีชีวิตของชาวสวนและการทำงานเกษตร ทางชุมชนจึงได้มีการประชุมกันเป็นประจำทุกเดือนเพื่อจัดเตรียมความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว จากการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน กล่าวว่า " ทางชุมชนมีการจัดประชุม ในวันจันทร์ของทุกสิ้นเดือน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน หรือร่วมเสนอแนวทางในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน" โดยมีหน่วยงานในภาครัฐและในท้องถิ่นเข้ามาให้คำแนะนำและส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนด้วย จึงมีการทำแผนการดำเนินงานดังนี้

- 5.2.1 จัดตั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 5.2.2 จัดทำฐานการเรียนรู้ทางการเกษตรแก่ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน
- 5.2.3 จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนในรูปแบบต่างๆ
- 5.2.4 จัดทำแผนการรองรับนักท่องเที่ยว
- 5.2.5 วางแผนการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

5.3 งบประมาณ

งบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในระยะแรกเป็นการรวบรวมจากเกษตรกรที่เข้าร่วมจัดการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเพื่อไปอบรมดูงานจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ซึ่งยังไม่เพียงพอเท่าใดนัก ต่อมา มีหน่วยงานในภาครัฐ เข้ามาให้การส่งเสริมแนะนำและพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน จึงได้มีการสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณเข้ามาร่วมด้วย ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นเงินอุดหนุนให้กับชุมชนเกษตร โดยเน้นตามความเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานท่องเที่ยว เช่น การทำลานจอดรถ ชุมจำหน่ายสินค้า ห้องน้ำ และอื่นๆ อีกส่วนหนึ่งก็เป็นค่าวัสดุในการจัดทำป้ายบอกเส้นทางไปยังศูนย์ท่องเที่ยว ป้ายแสดงที่ตั้งศูนย์ฯ ตลอดจนค่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เพื่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหมให้การสนับสนุนงบประมาณในเรื่องของสาธารณูปโภค ถนน การดูแลความสะอาด และการไปอบรมศึกษาดูงานต่างๆ จากการสนทนากลุ่ม รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม กล่าวว่า

...อบต. ก็จะช่วยดูแลในเรื่องของความสะอาด การจัดเก็บขยะ หรือการให้ความร่วมมือในการต้อนรับกับชุมชนในการดูแลเรื่องคณะดูงานต่างๆ ที่มาศึกษาดูงานในชุมชน

(รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2555)

รวมถึงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร สนับสนุนงบประมาณในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ แผ่นป้าย แผ่นพับ และจัดทำเว็บไซต์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับชุมชนด้านการท่องเที่ยว และสำนักงานเกษตรอำเภอบางคนทีให้การสนับสนุนงบประมาณในเรื่องของการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตร อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับสาธิตทางการเกษตร และการจัดประชุมร่วม หรือการไปศึกษาดูงานของเกษตรกรในการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตร ทำให้ในปัจจุบันชุมชนมีงบประมาณอย่างเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยว และมีการจัดสรรอย่างเป็นระบบโดยมีการตั้งคณะกรรมการฝ่ายการเงินเพื่อดูแลด้านงบประมาณโดยตรง และเมื่อมีการเบิกจ่ายหรือนำงบประมาณไปใช้ในเรื่องใดก็มีขั้นตอนการรับรู้และตรวจสอบร่วมกันได้อย่างโปร่งใส

5.4 สถานที่

มีการเตรียมความพร้อมในการจัดสถานที่สำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม สะดวก และปลอดภัย โดยสถานที่ที่จัดเป็นฐานเรียนรู้ทางการเกษตร และการบรรยายความรู้ในเรื่องต่างๆ ของชุมชนนั้นได้แก่ ที่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบล (บ้านอาจารย์สมทรง แสงตะวัน) มีการเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมืออย่างครบครันพื้นที่กว้างขวางสะดวกต่อการเข้าเยี่ยมชม ในส่วนของพื้นที่ที่เป็นสวนผลไม้ นั้น ได้แก่ สวนของเกษตรกรในชุมชนที่มีการเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมสวนผลไม้ของตนเอง ทั้งสวนส้มโอ ลิ้นจี่ มะพร้าว ฯลฯ ซึ่งมีการบริการจักรยานสำหรับปั่นชมรอบสวนอีกด้วย ซึ่งแต่ละสวนสามารถเดินทางเข้าถึงได้อย่างง่ายและไม่ห่างไกลกัน ตลอดจนมีถนนลาดยางยาวตลอดทั่วทั้งหมู่บ้านทำให้การเดินทางเป็นไปอย่างสะดวก และสำหรับสถานที่โฮมสเตย์นั้น ได้แก่ บริเวณสวนของเกษตรกรที่ทำสวนผลไม้ตนเอง โดยเจ้าของสวนได้ใช้พื้นที่บริเวณสวนของตนทำเป็นที่พักโฮมสเตย์ เพื่อให้ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติวิถีชีวิตของชาวสวนได้อย่างใกล้ชิด และเตรียมพร้อมสำหรับให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพักตลอดเวลา โดยมีให้เลือกพักถึง 9 แห่ง ในชุมชน รวมถึงมีระบบสาธารณูปโภคที่ครบถ้วน พร้อมทั้งจะให้บริการและรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอจากการสนทนากลุ่ม อาจารย์สมทรง แสงตะวัน กล่าวว่า

...ที่ชุมชนของเรามีสถานที่ไว้รองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ ทั้งสถานที่ที่เป็นฐานเรียนรู้ ที่ฟังบรรยาย หรือที่พักโฮมสเตย์ก็มีให้บริการอยู่หลายแห่ง

(อาจารย์สมทรง แสงตะวัน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 มกราคม 2555)

5.5 การมีส่วนร่วม

มีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ร่วมเสนอแนวทางหรือความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน ซึ่งมีการจัดประชุมเป็นประจำทุกสิ้นเดือนที่บ้านของอาจารย์สมทรง แสงตะวัน โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวทั้งภายในชุมชนเอง ได้แก่ เกษตรกรที่จัดการท่องเที่ยว กลุ่มผู้ประกอบการในชุมชน คณะกรรมการชุมชน หรือชาวบ้านที่สนใจเรื่องการท่องเที่ยวก็สามารถเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นด้วยได้ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องได้แก่ ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด จากการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน กล่าวว่า

...เรามีการจัดประชุม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มาพบปะพูดคุยร่วมกันในเรื่องที่ได้ไปพบไปเจอ หรือมีการเสนอความคิดเห็นและร่วมกันคิดตัดสินใจในเรื่องของการดำเนินงานต่างๆในชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์กับตัวชุมชนมากที่สุด

(ผู้นำชุมชน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 มกราคม 2555)

โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมในหลายลักษณะ ดังนี้

5.5.1 การมีส่วนร่วมในการคิด โดยมีการระดมความคิดร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว การเสนอความคิดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว และต้องการกลับมาเที่ยวในชุมชนอีกครั้ง

5.5.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ เมื่อมีประเด็นสำคัญที่ต้องร่วมกันตัดสินใจ เช่น การคัดเลือกผู้นำเที่ยวในชุมชน การคัดเลือกกรรมการด้านการท่องเที่ยว การคัดเลือกพื้นที่ศึกษาดูงาน เป็นต้น ซึ่งในที่ประชุมจะให้มีการลงมติเพื่อให้เกิดการตัดสินใจบนพื้นฐานของความถูกต้องมีเหตุผล โดยการโหวตที่ยืดเสียงข้างมากเป็นหลัก และการตัดสินใจนั้นเป็นที่ยอมรับของที่ประชุม

5.5.3 การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยชุมชนจะมีการประชุมเพื่อจัดทำแผนการท่องเที่ยว โดยให้หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องจากทั้งภาคส่วนต่างๆ มาร่วมพิจารณาจัดทำแผนโครงการท่องเที่ยว แล้วแบ่งภาระงานที่แต่ละภาคส่วนมีความเกี่ยวข้องหรือมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น การวางแผนงานโครงการสาธิตการทำเกษตร การวางแผนรองรับนักท่องเที่ยว การวางแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เป็นต้น โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือ ให้แผนงานบรรลุผลสำเร็จตามที่ได้ตั้งไว้

5.5.4 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ตามที่แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความถนัดและเชี่ยวชาญ เช่น การสาธิตการทำปุ๋ยชีวภาพ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การปลูกผักไร้สารพิษ ฯลฯ หรือร่วมกันจัดกิจกรรมกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อเป็นทางเลือกที่หลากหลายให้แก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนร่วมกันจัดกิจกรรมที่เป็นการพัฒนาศักยภาพให้กับคนในพื้นที่เอง เช่น การอบรมศึกษาดูงาน การฝึกทักษะในด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

5.5.5 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล คือ เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หรือควบคุมติดตามและประเมินผลในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ไม่ว่าจะ เป็นในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน การจัดสรรทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อที่จะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลตามที่กำหนดไว้ต่อไป

กล่าวโดยสรุป ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางพลับ ในแง่ของผู้นำ มีอาจารย์สมทรง แสงตะวัน เป็นผู้นำในการจัดการท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ความรู้ความสามารถและมีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยมีการวางแผนดำเนินงานกันเองภายในชุมชน และต่อมาได้ร่วมกับภาครัฐและท้องถิ่นร่วมกันวางแผน ดังนี้ คือ จัดตั้งศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตร จัดทำฐานการเรียนรู้ทางการเกษตรแก่ผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนในรูปแบบต่างๆ วางแผนการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และจัดทำแผนการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากทั้งภายในชุมชนและจากหน่วยงานภายในท้องถิ่นและภาครัฐที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม องค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม และสำนักงานเกษตรอำเภอบางคนที ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ และสำหรับการจัดการเกี่ยวกับสถานที่ มีการเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม สะดวก และปลอดภัย ในทุกแหล่งท่องเที่ยว

ในชุมชน และในส่วนของความร่วมมือกันก็แบ่งเป็น การมีส่วนร่วมในการคิด การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นไปก็เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้ชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ

6. ความเป็นมาของนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาจากการสนทนากลุ่ม ระหว่างผู้นำชุมชน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม ประธานกลุ่มผู้ประกอบการ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จากสำนักงานเกษตร จังหวัดสมุทรสงคราม เกษตรตำบล จากสำนักงานเกษตรอำเภอบางคนที และพัฒนาชุมชนอำเภอ จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที สามารถสรุปได้ดังนี้

นโยบายการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นนโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นในรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ใน พ.ศ.2551 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งของภาครัฐและเอกชน โดยให้มีการรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้ว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน

เมื่อนโยบายถูกส่งตรงมายังจังหวัด ทางจังหวัดจึงมอบหมายให้สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงครามเป็นผู้รับมอบนโยบายดังกล่าว เนื่องจากชุมชนบ้านบางพลับเป็นชุมชนท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ทางสำนักงานเกษตรจังหวัดฯ จึงมีหน้าที่โดยตรงในการประสานงานรับผิดชอบนโยบาย เพื่อส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร และได้มีการส่งต่อนโยบายดังกล่าวไปยังสำนักงานเกษตรอำเภอบางคนทีอีกทอดหนึ่ง เพื่อให้เข้าถึงชุมชนได้มากขึ้น โดยทางสำนักงานเกษตรอำเภอบางคนทีจะมีเกษตรตำบลที่รับผิดชอบพื้นที่ในเขตตำบลบางพรหม ชุมชนบ้านบางพลับ เพื่อที่จะได้ทำหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร ประสานงานเรื่องการท่องเที่ยวกับชุมชน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรให้กับชุมชน

เนื่องจากชุมชนบ้านบางพลับได้มีการจัดการท่องเที่ยวมาอยู่ก่อนแล้วตั้งแต่ พ.ศ.2544 โดยชุมชนมีการบริหารจัดการกันเองภายในชุมชน ดังนั้นเมื่อมีนโยบายดังกล่าวมาสู่ชุมชน ทางผู้นำและคณะกรรมการชุมชนจึงรับมอบนโยบายและศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของนโยบาย จากนั้นจึงจัดเวทีประชุมทำความเข้าใจในนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนให้เข้าใจโดยทั่วกัน จากนั้นจึงมีการสนองตอบนโยบายดังกล่าว โดยมีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานมากกว่าเดิม เพื่อให้เหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ที่มีการให้ความรู้แก่

เกษตรกรและนักท่องเที่ยวทั่วไป รวมถึงให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่สนใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของภาคการเกษตรชุมชนบ้านบางพลับได้เข้ามาสัมผัสกับการท่องเที่ยวดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ โดยยังมีองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหมที่มีการสนองตอบต่อนโยบายในการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จึงให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ป้ายบอกทาง และดูแลเรื่องความสะอาด เพื่อให้การท่องเที่ยวในชุมชนเป็นไปอย่างมีคุณภาพมากขึ้น จากการสัมภาษณ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม กล่าวว่า

...ทาง อบต. ก็ช่วยดูแลเกี่ยวกับสาธารณูปโภคต่างๆ จัดการเรื่องขยะ ถนนหนทาง ให้มันสะดวกมากขึ้น ก็ช่วยดูแลสถานที่ให้มันดูสวยงาม ดูสะอาดตา คนจะได้มาเที่ยวแล้วอยากกลับมาเที่ยวอีก

(รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2555)

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่านโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นนโยบายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งของภาครัฐและเอกชน โดยให้มีการรักษา และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้ว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งเมื่อนโยบายถูกส่งตรงมายังจังหวัดทางจังหวัดจึงมอบหมายให้สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงครามเป็นผู้รับมอบนโยบายดังกล่าว และส่งต่อมายังสำนักงานเกษตรอำเภอบางคนทีเพื่อทำหน้าที่ประสานงานด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งชุมชนบ้านบางพลับได้มีการจัดการท่องเที่ยวมาอยู่ก่อนแล้วตั้งแต่ ดังนั้นเมื่อมีนโยบายดังกล่าวมาสู่ชุมชน ทางผู้นำและคณะกรรมการชุมชนจึงรับมอบนโยบาย และจัดเวทีประชุมทำความเข้าใจในนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนให้รับทราบและเข้าใจโดยยังมีองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหมที่มีการสนองตอบต่อนโยบายในการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจึงให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

จากการศึกษาเบื้องต้นในส่วนที่ 1 ของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้เห็นภาพรวมในประเด็นของบริบทชุมชน ลักษณะทางภูมิศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน สถิติและประเภทของนักท่องเที่ยว รางวัลที่ได้รับและรายได้จากการท่องเที่ยว รวมถึงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน และความเป็นมาของนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะมีประเด็นของความเป็นมาของนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่จะต้องมีการมาทำการศึกษาต่อในขั้นที่ 2 เพื่อขยายความเกี่ยวกับรายละเอียดของการนำนโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติในชุมชนเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้แก่ ผู้นำในชุมชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม สำนักงานเกษตรอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม และองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม จังหวัดสมุทรสงคราม

โดยจากการศึกษาเบื้องต้นในส่วนที่ 1 ทำให้ทราบถึงการนำนโยบายเข้ามาสู่ชุมชนและนำไปปฏิบัติ ซึ่งจากการศึกษาชุมชนทำให้ทราบว่าชุมชนมีรากฐานทางการท่องเที่ยวอยู่เดิมที่ดีอยู่แล้ว มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ มีวิถีชีวิตการทำเกษตรแบบชาวสวน และมีฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตร โดยอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก จึงเป็นที่เป็นที่ดึงดูดดึงดูดของนักท่องเที่ยว และเกิดความสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐที่ต้องการให้มีการรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้วให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางพลับจึงดำเนินการควบคู่ไปกับนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของทางภาครัฐ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีคุณภาพได้ต่อไปฉะนั้นจึงต้องมีการศึกษาถึงประเด็นก่อนและหลังการนำนโยบายไปปฏิบัติในชุมชน และกระบวนการในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติได้แก่ การวางแผนนโยบาย การจัดการทั้งทางด้านโครงสร้าง บุคลากร งบประมาณ และสถานที่ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและการสนับสนุนจากภาคต่างๆ และศึกษาถึงผลจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งต้องใช้วิธีการศึกษาที่ละเอียดมากขึ้นเพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของประเด็นดังกล่าว โดยมีวิธีการศึกษาคือ การสัมภาษณ์และการสังเกต เพื่อที่จะนำไปขยายความต่อจากการศึกษาในขั้นเบื้องต้นได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ดังนั้นในขั้นที่ 2 ของการศึกษาวิจัย จึงมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการศึกษาวิจัย

โดยศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การนำนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ผลจากการศึกษาจากการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มผู้ประกอบการ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จากสำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม เกษตรตำบล จากสำนักงานเกษตรอำเภอบางคนที และพัฒนาชุมชนอำเภอ จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที พบว่า

1.1 ก่อนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

แต่เดิมชุมชนบ้านบางพลับ เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ประกอบอาชีพทางเกษตรเกษตร ทำสวนผลไม้ เช่น ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ชมพู่ ลิ้นจี่ มะม่วง มะพร้าว น้ำหอม รวมถึงผลไม้ตามฤดูกาลต่าง แต่ที่ทำชื่อเสียงให้กับชุมชนมากที่สุด ได้แก่ ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ซึ่งเป็นพันธุ์ดั้งเดิมของจังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีประวัติศาสตร์การปลูกมากกว่า 160 ปี สามารถสร้างชื่อและสร้างรายได้ให้กับชาวชุมชน เพราะเป็นส้มโอปลอดสารพิษ ลูกกลมเปลือกบาง เนื้อส้มโอมีสีเหลืองออกน้ำผึ้ง รสชาติหวานนุ่ม อร่อย และไม่มีเมล็ด ซึ่งเป็นจุดเด่นที่สำคัญของส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ และได้มีการตั้งเป็นกลุ่มผู้ปลูกส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ไร้สารพิษขึ้นในชุมชน ใน พ.ศ.2524 ต่อมา จึงได้มีการส่งส้มโอเข้าประกวดในโครงการกิจกรรมต่างๆ จนได้รับรางวัลมากมาย ทำให้ชุมชนบ้านบางพลับมากเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นจากการมีชื่อเสียงด้านการปลูกส้มโอ และเริ่มมีผู้คนการเดินทางเข้ามาซื้อส้มโอถึงในชุมชน ในจำนวนมากขึ้น อาจารย์สมทรง แสงตะวัน ซึ่งเป็นประธานกลุ่มผู้ปลูกส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ไร้สารพิษ จึงเริ่มมีแนวคิดที่จะจัดการท่องเที่ยวขึ้น เพื่อเป็นการขยายตลาดการซื้อขายมากขึ้น นอกจากนี้แล้วยังเห็นว่าในชุมชนยังมีการปลูกผลไม้หลากหลายผสมผสานกัน ก็น่าจะเป็นจุดเด่นสำคัญที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวได้ จากการสัมภาษณ์ อาจารย์สมทรง แสงตะวัน กล่าวว่

...จุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวของที่นี่เริ่มมาจากการทำการเกษตร การปลูกส้มโอ เมื่อส้มโอของที่นี่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และมีผลผลิตเยอะทำให้มีคนเข้ามาซื้อเป็นจำนวนมาก จึงคิดว่าควรที่จะจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน

(อาจารย์สมทรง แสงตะวัน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2555)

และด้วยความที่ชุมชนทำการเกษตรเป็นหลัก จึงได้จัดการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้น โดยเน้นวิถีชีวิตของชาวชุมชนทำการเกษตรเป็นจุดขาย โดยไม่มีการเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม

ชุมชนบ้านบางพลับจึงได้เริ่มดำเนินการจัดตั้งเป็นชุมชนท่องเที่ยวขึ้นใน พ.ศ.2544 โดยมีศูนย์การท่องเที่ยวเกษตรตั้งอยู่ที่บ้านสวนของอาจารย์สมทรง แสงตะวัน ซึ่งใช้เป็นศูนย์กลางของการค้าผลผลิตทางการเกษตร และผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆ และมีการจัดท่องเที่ยวชมสวนผลไม้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปเที่ยวชมในสวน ได้เห็นถึงวิถีทางการเกษตรของชาวสวน และสามารถซื้อและชิมผลไม้สดๆ ถึงในสวนได้อีกด้วย จากการสัมภาษณ์พัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที กล่าวว่า

...ศูนย์การท่องเที่ยวเกษตรของชุมชนบ้านบางพลับตั้งอยู่ที่บ้านสวนของอาจารย์สมทรง แสงตะวัน โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเที่ยวชมภายในศูนย์ และรับทราบข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนภายในศูนย์นี้ได้ อีกทั้งยังสามารถไปซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในร้านค้าชุมชน ซึ่งก็จะมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำและอธิบายให้กับนักท่องเที่ยวด้วย

(พัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที, ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2555)

นอกจากนี้ยังเปิดเป็นสถานที่ศึกษาดูงานของทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่สนใจจะเข้ามาเรียนรู้การทำเกษตร โดยมีการจัดทำเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อให้สะดวกและสามารถสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติจริงรวมถึงมีการจัดทำที่พักแบบโฮมสเตย์ไว้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะพักค้างคืนอีกด้วย

โดยในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวนั้น มีการบริหารจัดการกันเองภายในชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นหลัก มีการดำเนินการในลักษณะของคณะกรรมการกลุ่มโดยสมาชิก มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยกันคิดตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เป็นประจำทุกเดือน และมีภาครัฐได้แก่ พัฒนาชุมชนอำเภอ เกษตรตำบล นักวิชาการส่งเสริมเกษตร เข้ามาให้การสนับสนุนดำเนินงาน ตลอดจนคำแนะนำต่างๆ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนี้ นอกจากนี้ชุมชนยังมีการจัดการรายได้และการแบ่งปันผลประโยชน์กันอย่างเป็นระบบ และโปร่งใส จนได้รับการคัดเลือกเป็นชุมชนท่องเที่ยวดีเด่นระดับประเทศ ใน พ.ศ.2550 และได้รับรางวัลยอดเยี่ยม

เยี่ยม ประเภทองค์กรสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ใน พ.ศ.2551 จากการประกวดโครงการ
อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยอีกด้วย

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่าชุมชนบ้านบางพลับก่อนช่วงการนำนโยบาย
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมาปฏิบัติ นั้น มีจุดกำเนิดการท่องเที่ยวที่มาจากการทำเกษตร
การทำสวนผลไม้ โดยเฉพาะส้มโอ ซึ่งเป็นพันธุ์ที่มีชื่อเสียง ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก จนทำให้เกิดเป็น
ชุมชนท่องเที่ยวขึ้น ในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมวิถีชีวิต
ของชุมชนทางการเกษตร และเลือกซื้อเลือกชิมผลไม้ภายในสวนของเกษตรกรได้ และยังมีที่พักแบบ
โฮมสเตย์ไว้รองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการค้างคืนในชุมชน โดยมีอาจารย์สมทรง แสงตะวัน เป็นผู้นำ
ในการจัดตั้งการท่องเที่ยว ซึ่งมีการบริหารจัดการดำเนินงานกันเองภายในชุมชน ชุมชนช่วยกันคิด
ตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมกันรับผลประโยชน์ จนส่งผลให้ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและได้รับรางวัล
จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยอีกด้วย

1.2 หลังการนำนโยบายไปปฏิบัติ

หลังจากได้มีการจัดตั้งการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนบ้านบางพลับในปี พ.ศ.2544
แล้ว ต่อมาใน พ.ศ.2551 รัฐบาลในยุคของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้กำหนดนโยบายการ
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้น โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งของภาครัฐ
และเอกชน โดยให้มีการรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้ว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต
ของชุมชน ซึ่งแต่เดิมชุมชนได้มีการจัดการท่องเที่ยวที่ดีและประสบความสำเร็จมาอยู่ก่อนแล้วจน
ได้รับรางวัลมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2551 จากการสัมภาษณ์พัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที
กล่าวว่า

...ชุมชนบ้านบางพลับมีการเติบโตด้านการท่องเที่ยวที่ดีมาอยู่ก่อนแล้ว
และเมื่อมีนโยบายเข้ามาก็เหมือนเป็นการหนุนเสริมให้ชุมชนเกิดการเคลื่อนไหวในการ
พัฒนามากขึ้น

(พัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที, ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2555)

ซึ่งเมื่อมีนโยบายดังกล่าวเข้ามาชุมชนจึงได้มีการนำเอานโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติ โดยเกิดการเคลื่อนไหวตัวด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น คือ ได้เริ่มมีการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีการพัฒนาและได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น มีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมกับคำนึงถึงการรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดการทำลายทรัพยากรในชุมชน มีการตั้งกลุ่มมัคคุเทศก์ซึ่งก็คือคนในชุมชนนั่นเอง ในการบริการนำเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน มีการดูแลรักษาความปลอดภัยมากขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะที่พักแบบโฮมสเตย์โดยเจ้าของที่พักมีการเข้มงวดเรื่องความปลอดภัยมากขึ้น และปรับปรุงที่พักให้แข็งแรงได้มาตรฐาน และเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว ตลอดจนมีการดูแลด้านบริการสาธารณะไม่ว่าจะเป็น ด้านความสะอาด การจัดเก็บขยะ การบำรุงปรับปรุงถนน ไฟฟ้า โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหมเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

นอกจากนี้ยังมีการไปศึกษาดูงานยังชุมชนต่างๆ เพื่อนำมาปรับใช้และพัฒนาให้เข้ากับชุมชน ตลอดจนมีเจ้าหน้าที่ทางภาครัฐ ได้แก่ เกษตรตำบล และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร มาแนะนำอบรมความรู้เพิ่มเติมทางด้านการเกษตรให้เกิดการพัฒนาและทันสมัยมากยิ่งขึ้น เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเกษตร นอกจากนี้แล้ว ยังได้รับการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้กับชุมชน เพื่อเผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ นิตยสาร และในระบบเว็บไซต์ ทั้งที่ชุมชนมีการจัดทำขึ้นเองหรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที เคเบิลท้องถิ่น เป็นต้น จากการสัมภาษณ์ อาจารย์สมทรง แสงตะวัน กล่าวว่า

...ก็มีหลายหน่วยงานที่เข้ามาช่วยส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่างๆ ให้กับชุมชน ทั้งเรื่องประชาสัมพันธ์ งบประมาณ การมาอบรมให้ความรู้และส่งไปดูงานที่อื่นๆ

(อาจารย์สมทรง แสงตะวัน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2555)

ซึ่งเมื่อชุมชนได้รับการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้นแล้ว จึงทำให้ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ประจำปี 2553 ซึ่งได้รับรางวัลยอดเยี่ยมประเภทแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ทำให้ชุมชนได้รับชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น และเป็นชุมชนที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง โดยความร่วมมือจากคนในชุมชนเองและแรงสนับสนุนจากภาครัฐ

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่าหลังจากชุมชนบ้านบางพลับได้นำเอานโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมาปฏิบัติใช้ในชุมชน ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งเรื่องของ ที่พัก ความปลอดภัย ความสะอาด ระบบสาธารณูปโภค โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและท้องถิ่น ตลอดจนคนในชุมชนเองที่เป็นกำลังสำคัญในการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตนให้เกิดความเจริญมากขึ้น

1.3 กระบวนการในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

นโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นนโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นในรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ใน พ.ศ.2551 โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) รักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้วทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน 2) กำหนดจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละภาคและกลุ่มจังหวัดให้มีความเหมาะสมเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เมื่อนโยบายถูกส่งตรงมายังจังหวัด ทางจังหวัดจึงมอบหมายให้สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงครามเป็นผู้รับผิดชอบนโยบายดังกล่าว เนื่องจากชุมชนบ้านบางพลับเป็นชุมชนท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ทางสำนักงานเกษตรจังหวัดฯ จึงมีหน้าที่โดยตรงในการประสานงานรับผิดชอบนโยบาย เพื่อส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร และได้มีการส่งต่อนโยบายดังกล่าวไปยังสำนักงานเกษตรอำเภอบางคนที อีกทอดหนึ่ง เพื่อให้เข้าถึงชุมชนได้มากขึ้น โดยทางสำนักงานเกษตรอำเภอบางคนทีจะมีเกษตรตำบลที่รับผิดชอบพื้นที่ในเขตตำบลบางพรม ชุมชนบ้านบางพลับ เพื่อที่จะได้ทำหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร ประสานงานเรื่องการท่องเที่ยวกับชุมชน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรให้กับชุมชน จากการสัมภาษณ์เกษตรตำบล กล่าวว่

...ทางเราก็จะทำหน้าที่คอยประสานในเรื่องต่างๆ ทั้งเรื่องการเกษตร การอบรมให้ความรู้ การเข้าร่วมประชุมกับชุมชนเพื่อการพัฒนาทั้งด้านการเกษตรและการท่องเที่ยว

(เกษตรตำบล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2555)

เมื่อมีนโยบายดังกล่าวมาสู่ชุมชน ทางผู้นำและคณะกรรมการชุมชนจึงรับมอบนโยบายและศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของนโยบาย จากนั้นจึงจัดเวทีประชุมทำความเข้าใจในนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนให้เข้าใจโดยทั่วกัน โดยมีเจ้าหน้าที่จากทางภาครัฐและท้องถิ่นเข้ามาร่วมประชุมเพื่อเสนอแนวทางในการปฏิบัติด้วย โดยมีขั้นตอนการวางแผนการนำนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปปฏิบัติ ดังนี้

1. ระดมความคิดเห็นและความต้องการของผู้นำ คณะกรรมการในชุมชน และ กลุ่มผู้ประกอบการในชุมชน
 2. ตรวจสอบงบประมาณที่สามารถจะนำมาใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
 3. กำหนดแผนงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
 4. จัดสรรและกระจายงานให้ผู้นำ คณะกรรมการในชุมชนและ กลุ่มผู้ประกอบการในชุมชนตามความเกี่ยวข้องเหมาะสม
 5. ดำเนินการตามแผนที่ได้ตั้งไว้
 - ซึ่งแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน มีดังนี้
 1. แผนด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งพื้นที่ทางการเกษตร และพื้นที่ทั่วไปในชุมชน
 2. แผนด้านการจัดสรรงบประมาณสำหรับเพื่อใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
 3. แผนด้านการจัดกิจกรรมรูปแบบของการท่องเที่ยวทางการเกษตรให้แก่ นักท่องเที่ยว
 4. แผนด้านการรับมือกับปัญหาที่จะเกิดจากการท่องเที่ยว
- จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า กระบวนการในการนำนโยบายมาปฏิบัติของนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางพลับ เมื่อนโยบายถูกส่งตรงมายังจังหวัดทางจังหวัดจึงมอบหมายให้สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงครามเป็นผู้รับมอบนโยบาย จากนั้นได้มีการส่งต่อนโยบายดังกล่าวไปยังสำนักงานเกษตรอำเภอบางคนทีอีกทอดหนึ่ง เพื่อให้เข้าถึงและใกล้ชิดชุมชนได้มากขึ้น เมื่อมีนโยบายดังกล่าวมาสู่ชุมชนทางผู้นำและคณะกรรมการชุมชนจึงรับมอบนโยบายและศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของนโยบาย จากนั้นจึงจัดเวทีประชุมทำความเข้าใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว

ในชุมชนให้เข้าใจโดยทั่วกัน โดยมีเจ้าหน้าที่จากทางภาครัฐและท้องถิ่นเข้ามาร่วมประชุม เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ พร้อมทั้งมีการกำหนดขั้นตอนการวางแผนการนำนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปปฏิบัติและจัดทำเป็นแผนการเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติด้วย

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ในรายละเอียดของปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ การวางแผน การจัดการ การมีส่วนร่วม และการสนับสนุนจากภาคต่างๆ ซึ่งผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มผู้ประกอบการ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม และเจ้าหน้าที่ ภาครัฐ ได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จากสำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม เกษตรตำบล จากสำนักงานเกษตรอำเภอบางคนที และพัฒนาชุมชนอำเภอ จากสำนักงานพัฒนา ชุมชนอำเภอบางคนที สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 การวางแผน

ชุมชนมีการวางแผนการดำเนินตามนโยบายอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน และเข้าใจง่าย โดยเมื่อมีนโยบายลงมาสู่ชุมชน ผู้นำชุมชนก็จะมีการเรียกประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายในชุมชนเข้ามาประชุมร่วมกันเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับตัวนโยบาย และทำความเข้าใจร่วมกัน จากนั้นจึงมีการมอบหมายงานและหน้าที่ให้ในแต่ละฝ่ายที่รับผิดชอบในเรื่องของการท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน กล่าวว่า

...เรามีการจัดประชุมเพื่อวางแผนงานเพื่อให้เป็นระบบขั้นตอน แล้วทำความเข้าใจร่วมกัน จากนั้นจึงมีการมอบหมายงานกันทำในแต่ละส่วน

(ผู้นำชุมชน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 มกราคม 2555)

โดยมีหน่วยงานจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เกษตรตำบล และนักพัฒนาชุมชน คอยให้คำแนะนำและสนับสนุน จากนั้นเมื่อมีการดำเนินงาน ตามนโยบายแล้ว ก็จะมีการเรียกประชุมสรุปผลงานจากการปฏิบัติงาน โดยให้ผู้รับผิดชอบ แต่ละฝ่ายได้ชี้แจงถึงผลการดำเนินงาน ซึ่งหากเกิดปัญหาหรือข้อผิดพลาดขึ้น ก็จะมาคิดตัดสินใจ หาทางแก้ไขร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป ซึ่งจากการวางแผนที่เป็นระบบ นี้ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

กระบวนการวางแผน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1.1 มีการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นร่วมกัน

2.1.2 กำหนดแผนการปฏิบัติงาน

2.1.3 แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละฝ่าย

2.1.4 ดำเนินการตามแผนที่วางไว้

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติในด้านการวางแผนนั้น มีการกำหนดกระบวนการวางแผน โดยมีวางแผนที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย มีลักษณะเป็นขั้นตอนเพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนตรงกัน

2.2 การจัดการ

2.2.1 โครงสร้าง ในด้านโครงสร้างของชุมชนภายในศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรฯ นั้นมีความเหมาะสม มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในแต่ละฝ่ายหรือแต่ละกลุ่ม จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กล่าวว่า

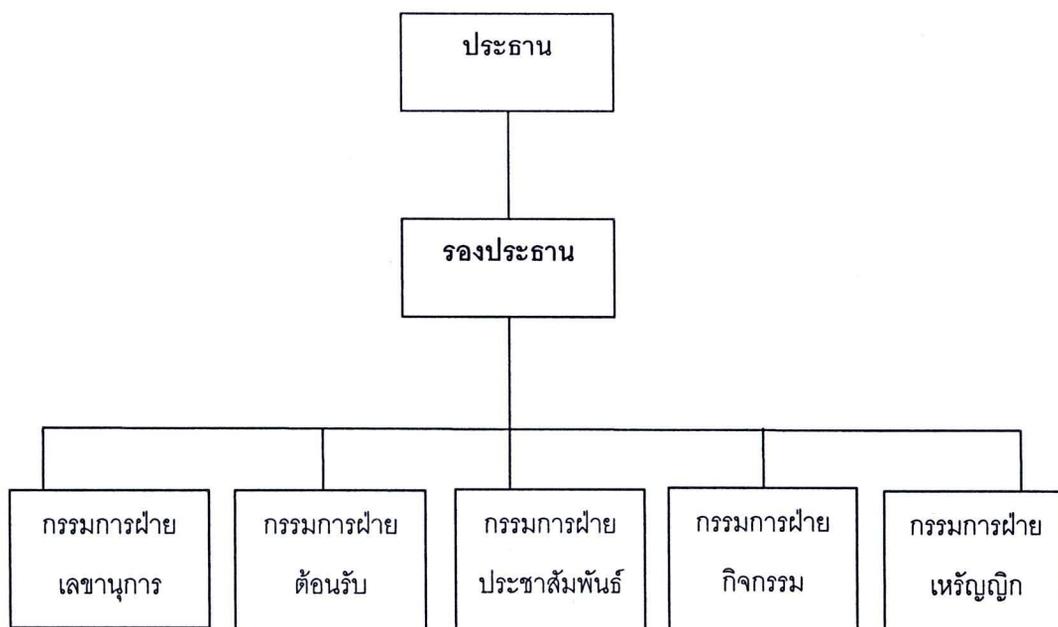
...เรามีการแบ่งงาน จัดหน้าที่การทำงานกันตามความถนัดตามความสามารถของแต่ละคน แล้วทำตามหน้าที่ของตนเอง

(ผู้นำชุมชน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 มกราคม 2555)

โดยแบ่งเป็น

- 1) ประธานศูนย์ท่องเที่ยวฯ
- 2) รองประธานศูนย์ท่องเที่ยวฯ
- 3) กรรมการฝ่ายต้อนรับ
- 4) กรรมการฝ่ายเลขานุการ
- 5) กรรมการฝ่ายกิจกรรม
- 6) กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
- 7) กรรมการฝ่ายเหรียญก

โดยสรุปเป็นแผนผังโครงสร้างของการบังคับบัญชาได้ ดังนี้

ภาพ 8 โครงสร้างการบังคับบัญชาของศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางพลับ

2.2.2 บุคลากร ในด้านบุคลากรนั้น มีการคัดเลือกกันเองภายในชุมชน โดยเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณภาพ มีคุณธรรม และมีประสบการณ์การทำงานด้านการท่องเที่ยว โดยมีการจัดสรรหน้าที่ให้เหมาะสมกับความถนัด รวมถึงบุคลากรที่มาจากหน่วยงานภาครัฐเองก็เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความรู้ความชำนาญ และมีความเข้ากันได้กับชุมชน สามารถให้การส่งเสริมแนะนำหรือติดต่อประสานงานร่วมกับชุมชนได้อย่างราบรื่น และมีจำนวนเพียงพอต่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนจากการสัมภาษณ์นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร กล่าวว่า

...บุคลากรในชุมชนจะคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถ รวมถึงบุคลากรจากภาครัฐเองก็ต้องเป็นบุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงาน มีความสามารถ และทำงานร่วมกับชุมชนได้เป็นอย่างดี

(นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2555)

2.2.3 งบประมาณ ในด้านงบประมาณนั้นมีจำนวนเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงาน โดยได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชนเอง ก็มีการจัดสรรงบประมาณส่วนนี้ไว้อย่างเป็นระบบ จึงทำให้ไม่ขาดแคลน ช่วยให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุผลมากยิ่งขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กล่าวว่า

...ชุมชนมีงบประมาณอย่างเพียงพอที่จะใช้ในการจัดการท่องเที่ยว
และมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างเป็นระบบ

(ผู้นำชุมชน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 มกราคม 2555)

2.2.4 สถานที่ ในด้านสถานที่ มีความเหมาะสมที่จะนำเอานโยบายมาปฏิบัติได้ตลอดเวลา เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีความพร้อมทั้งในด้านโครงสร้าง บุคลากร และงบประมาณ จึงมีความพร้อมที่จะรับเอานโยบายมาปฏิบัติเพื่อที่จะเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน จากการสัมภาษณ์ พัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที กล่าวว่า

...ชุมชนบ้านบางพลับมีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวในทุกๆ ด้าน
ที่ติดอยู่แล้ว รวมถึงในด้านสถานที่ที่มีความเหมาะสม และพร้อมที่จะพัฒนาต่อไปได้อีกใน
อนาคต

(พัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที, ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2555)

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการในด้านโครงสร้างของชุมชนนั้น มีความเหมาะสม มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ในด้านบุคลากรนั้นก็ มีจำนวนที่เพียงพอ โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีมีความรู้ความสามารถ มีคุณภาพ และมีประสบการณ์ ในด้านงบประมาณนั้นมีจำนวนเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงาน โดยได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชนเองก็มีการจัดสรรงบประมาณส่วนนี้ไว้อย่างเป็นระบบ และในด้านสถานที่ มีความเหมาะสมที่จะนำเอานโยบายมาปฏิบัติได้ตลอดเวลา เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และมีความพร้อมทั้งในด้านต่างๆ ทั้งโครงสร้าง บุคลากร และงบประมาณ จึงพร้อมเสมอที่จะรับเอานโยบายมาปฏิบัติ

2.3 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ชุมชนเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมโดยผ่านทางเวทีการประชุมของชุมชน โดยจำแนกเป็น

2.3.1 การมีส่วนร่วมในการคิด โดยการการจัดเวทีการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม

2.3.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ เมื่อมีประเด็นสำคัญที่ต้องตัดสินใจเพื่อหาข้อตกลงสำคัญในอันที่จะก่อให้เกิดผลดีในการท่องเที่ยว ที่ประชุมจะมีการลงมติและร่วมกันพิจารณาตัดสินใจบนพื้นฐานของการยอมรับในที่ประชุม

2.3.3 การมีส่วนร่วมในการวางแผน ในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวในชุมชน โดยจะมีทั้งชุมชนและตัวแทนจากภาคส่วนต่างๆ มาร่วมพิจารณาจัดทำแผนร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานไปไปตามแผนงานได้อย่างบรรลุเป้าหมาย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว

2.3.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนสามารถตรวจสอบการดำเนินงานในชุมชน และนำข้อผิดพลาดที่พบมาปรับปรุงแก้ไขต่อไปได้ จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กล่าวว่า

...ชุมชนมีการเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาศึกษาดูการดำเนินการท่องเที่ยวชุมชนได้อยู่ตลอด และพร้อมที่จะรับฟังคำแนะนำเพื่อนำมาปรับใช้กับชุมชน

(ผู้นำชุมชน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 มกราคม 2555)

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า ชุมชนเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมโดยผ่านทางเวทีการประชุม โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล จึงส่งผลดีต่อการที่นำเอานโยบายมาปฏิบัติได้โดยง่าย เพราะคนในชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นและทำความเข้าใจร่วมกันต่อการนำนโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติใช้ในชุมชน และได้รับฟังข้อแนะนำจากภาคส่วนต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวอีกด้วย

2.4 การสนับสนุนจากหน่วยงานภาคต่างๆ

การนำนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมาปฏิบัติในชุมชนบ้านบางพลับ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ดังนี้

2.4.1 สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม ให้การสนับสนุนในด้านการงบประมาณ การส่งเสริมด้านการผลิตของผลผลิตทางการเกษตร และการฝึกอบรมในด้านการเกษตรต่างๆ ตลอดจนการทำแผ่นป้ายโฆษณาการท่องเที่ยวติดในหมู่บ้าน รวมถึงมีการส่งเสริมและทำความเข้าใจในการนำนโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติในชุมชนให้เกิดผลสำเร็จ

2.4.2 สำนักงานเกษตรอำเภอบางคนทีจังหวัดสมุทรสงคราม ให้คำแนะนำส่งเสริมการผลิตทางการเกษตร การจัดอบรมศึกษาดูงาน และจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในการพัฒนาผลผลิต และแนะนำการพัฒนาพื้นที่ทางการเกษตรเพื่อใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสม รวมถึงสนับสนุนด้านงบประมาณอีกด้วย

2.4.3 องค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม ให้การสนับสนุนในด้านบริการสาธารณสุขโรค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมถึงให้งบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนด้วย

2.4.4 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้การสนับสนุนในด้านการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ การทำแผ่นป้าย โปสเตอร์ แผ่นพับต่างๆ และทำเว็บไซต์ ที่เป็นการโฆษณาถึงการท่องเที่ยวในชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้าร่วมโครงการประกวดกับทาง ททท. เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนได้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้น

2.4.5 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที ให้การสนับสนุนส่งเสริมให้การดำเนินงานตามนโยบายเกิดเป็นรูปธรรมและบรรลุผล

2.4.6 สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสมุทรสงคราม ให้การสนับสนุนและส่งเสริมทางด้านการตลาดในการนำผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ตลาดภายนอกและเป็นที่รู้จักมากขึ้น

2.4.7 สำนักงาน อ.ก.ส. จังหวัดสมุทรสงคราม ให้การสนับสนุนในเรื่องของวิสาหกิจชุมชน ให้ความรู้แก่เกษตรกรในการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งตนเอง รวมถึงให้การสนับสนุนการจัดทำป้ายศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร ให้กับชุมชนอีกด้วย

โดยในภาคเอกชน ได้แก่ หอการค้าจังหวัดสมุทรสงครามที่ให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในการจัดงานเทศกาลแสดงผลผลิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็น เทศกาลลิ้นจี่ หรือเทศกาลส้มโอ และส่งเสริมให้ชุมชนนำผลผลิตไปเข้าร่วมงานด้วย

นอกจากภาครัฐแล้วนี้ สื่อมวลชนจากสำนักพิมพ์ต่างๆ และเคเบิลท้องถิ่นที่มาทำข่าวและประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนด้วย เช่น ทำข่าวเรื่องแหล่งท่องเที่ยว เรื่องผลผลิตทางการเกษตร เรื่องของการเป็นชุมชนเข้มแข็ง เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักชุมชนบ้านบางพลับมากขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กล่าวว่า

...ทางชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากภาครัฐ เอกชน ส่วนท้องถิ่น ทั้งในเรื่องของงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ หรือการให้คำแนะนำต่างๆ

(ผู้นำชุมชน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 มกราคม 2555)

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานภาคต่างๆ ทั้งภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม สำนักงานเกษตรอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที ซึ่งได้ให้คำแนะนำและแนวทางปฏิบัติให้แก่ชุมชน และการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ การนำนโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติในชุมชนให้เกิดผลสำเร็จ และองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหมที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมด้านสาธารณูปโภคต่างๆ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมทางด้านการตลาดในการนำผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ตลาดภายนอก และสำนักงาน อ.ก.ส. จังหวัดสมุทรสงคราม ให้การสนับสนุนในเรื่องของวิสาหกิจชุมชน ให้ความรู้แก่เกษตรกรในการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งตนเอง อีกทั้งในภาคเอกชน ได้แก่ หอการค้าจังหวัดสมุทรสงครามสมุทรสงคราม ที่ให้การสนับสนุนในเรื่องการงบประมาณในการจัดงานเทศกาลแสดงงานผลผลิตทางการเกษตรประจำปี ตลอดจนสื่อมวลชนจากสำนักพิมพ์ต่างๆ ที่มีส่วนร่วมมาทำข่าวเผยแพร่ข้อมูลและประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนได้เป็นที่รู้จักอีกด้วย

2.5 ผลจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ผลจากการศึกษาจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มผู้ประกอบการ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จากสำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม เกษตรตำบล จากสำนักงานเกษตรอำเภอบางคนที และพัฒนาชุมชนอำเภอ จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที สรุปได้ว่า

นับตั้งแต่ชุมชนบ้านบางพลับได้นำเอานโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมาปฏิบัติ ส่งผลให้ชุมชนได้รับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น มีการจัดการทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน พร้อมกับทำแผนรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้กระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน สำหรับผลิตภัณฑ์ในชุมชนก็ได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้มีความหลากหลายและเพิ่มมูลค่าทำให้เป็นที่ต้องการแก่ตลาดภายนอกมากขึ้น ตลอดจนมีการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นชุมชนต้นแบบในด้านการท่องเที่ยว โดยมีชุมชนอื่นมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้บุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวในชุมชนก็ได้รับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานจนมีการพัฒนามากขึ้นทำให้ดำรงดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ อีกทั้งยังทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ และเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนมากขึ้นด้วย ตลอดจนทำให้มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ มากขึ้น ทั้งจากภาครัฐและเอกชน เช่น งบประมาณการประชาสัมพันธ์ การให้คำแนะนำ เป็นต้น ซึ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมีมาตรฐาน และเป็นที่ยู่อักเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวแล้วยังกลับมาท่องเที่ยวอีกเป็นครั้งที่สอง และมีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติให้ความสนใจและเริ่มเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย อีกทั้งการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชนก็ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น จนมีการพัฒนาและขยายพื้นที่ที่พักให้เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากขึ้นทุกปี

โดยในด้านของผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ก็มีอยู่บ้างแต่ไม่เกิดผลเสียมากเท่าใดนัก ได้แก่ ในเรื่องของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมาจากการมีจำนวนขยะที่เพิ่มขึ้นตามจำนวนของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ชุมชนก็มีวิธีจัดการ โดยการเพิ่มจำนวนถังขยะ ในจุดที่มีแหล่งท่องเที่ยว และมีหน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม เข้ามาช่วยในเรื่องของการจัดการขยะด้วยอีกทางหนึ่ง จากการสัมภาษณ์พัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที กล่าวว่า

...ที่จริงการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางพลับไม่เกิดผลกระทบในเรื่องอะไรมากนัก แต่ก็จะมีในเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่มาจากกาทิ้งของเสียหรือขยะจากนักท่องเที่ยว แต่ชุมชนก็มีระบบการจัดการไว้รองรับอยู่แล้ว

(พัฒนาชุมชนอำเภอบางคนที, ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2555)

ในส่วนของปัญหาอุปสรรคนั้น ก็จะเป็นในเรื่องของมัคคุเทศก์ผู้นำเที่ยวที่ยังขาดทักษะทางด้านภาษาอังกฤษอยู่บ้าง แต่ทางชุมชนก็พยายามจัดให้มีการฝึกอบรม หรือหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาแนะนำส่งเสริม หรือจัดผู้เชี่ยวชาญเข้ามาฝึกอบรมมัคคุเทศก์อยู่เป็นประจำ เพื่อเป็นการขยายการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีหลากหลายเชื้อชาติมากขึ้น

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า ผลจากการที่ชุมชนน่านโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมาปฏิบัติ ทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้นและมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก รวมถึงสภาพแหล่งท่องเที่ยวก็มีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลาและพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนขึ้น ผลลัพธ์ในชุมชนมีการการพัฒนาปรับปรุงให้มีมาตรฐานและมีการเพิ่มมูลค่าทำให้เป็นที่ต้องการแก่ตลาดภายนอกมากขึ้น ตลอดจนมีการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้หลากหลายเพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว และบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวในชุมชนก็ได้รับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานจนมีการพัฒนามากขึ้นทำให้ดารดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จ อีกทั้งยังมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ มากขึ้น ทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยในส่วนของผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ก็มีอยู่บ้างแต่ไม่เกิดผลเสียมากเท่าใดนัก ได้แก่ ในเรื่องของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมาจากการทิ้งขยะของนักท่องเที่ยวส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน แต่ ชุมชนก็มีวิธีจัดการ โดยการเพิ่มจำนวนถังขยะ ในจุดที่มีแหล่งท่องเที่ยว และมีองค์การบริหารส่วนตำบลบางพรม เข้ามาช่วยในเรื่องของการจัดการขยะด้วยอีกทางหนึ่ง ในส่วนของปัญหาอุปสรรคนั้น ก็จะเป็นในเรื่องของมัคคุเทศก์ผู้นำเที่ยวที่ยังขาดทักษะทางด้านภาษาอังกฤษอยู่บ้าง แต่ทางชุมชนก็จัดให้มีการฝึกอบรมเพิ่มทักษะต่างๆ ให้กับมัคคุเทศก์ ตลอดจนมีหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาแนะนำส่งเสริม หรือจัดผู้เชี่ยวชาญเข้ามาฝึกอบรมมัคคุเทศก์ให้อยู่เป็นประจำ

